

POSTANOWIENIE

Dnia 4 sierpnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Joanna Lemańska (przewodniczący)

SSN Grzegorz Pastuszko (sprawozdawca)

SSN Paweł Wojciechowski

w sprawie ze skargi K. B., J. B. i U. B.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie o sygn.
VIII ACa 859/26,

z udziałem Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 4 sierpnia 2026 r.,

oddala skargę.

Grzegorz Pastuszko

Joanna Lemańska

Paweł Wojciechowski

UZASADNIENIE

Pismem z 23 stycznia 2026 r. (data prezentaty Sądu Apelacyjnego w Warszawie) K. B., J. B. i U. B. (dalej: „skarżący”), reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika, za pośrednictwem Sądu Apelacyjnego w Warszawie, wnieśli do Sądu Najwyższego skargę na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie o sygn. I ACa 1759/26 (obecna sygn. VIII ACa 859/26). Pismem z 22 czerwca 2026 r. (data prezentaty Sądu Najwyższego) Sąd Apelacyjny w Warszawie przedstawił ww. skargę Sądowi Najwyższemu.

W przedmiotowej skardze skarżący wniesli o:

1. stwierdzenie przewlekłości postępowania toczącego się aktualnie przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie, sygn. I ACa 1759/23;
2. nakazanie Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie, podjęcie niezwłocznych, sprawnych czynności zmierzających do zakończenia postępowania, w szczególności wyznaczenie terminu rozprawy;
3. przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz każdego skarżącego kwoty po 4000 zł;
4. zasądzenie od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie – na rzecz skarżącego, zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skargi skarżący przedstawili wykaz czynności podjętych w sprawie. Wskazali, że: sprawa wpłynęła do Sądu Apelacyjnego 20 czerwca 2023 r.; postanowieniem z 30 stycznia 2024 r. Sąd dokonał sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia; w dniu 21 listopada 2024 r. pełnomocnik powodów złożył skargę do Prezesa Sądu w przedmiocie braku czynności merytorycznych w sprawie, w tym braku doręczenia odpisu apelacji stronie powodowej, niewyznaczenia terminu rozprawy; w dniu 25 listopada 2024 r. Sąd wezwał pozwanego do usunięcia braków formalnych i fiskalnych, poprzez uiszczenie brakującej opłaty od apelacji; następnie 29 listopada 2024 r. Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie w odpowiedzi na skargę z dnia 21 listopada 2024 r. wskazał na częściową zasadność skargi; pismami z 7 maja 2025 r. oraz z 10 czerwca 2025 r. powodowie złożyli wnioski o podjęcie czynności w sprawie; 2 lipca 2025 r. pełnomocnik powodów odebrał odpowiedź na wnioski o podjęcie czynności w sprawie, w których wskazano, że dalsze czynności będą podjęte przez Sąd.

W dalszej kolejności skarżący podnieśli, że „do dnia dzisiejszego tutejszy Sąd nie podjął dalszych koniecznych czynności merytorycznych i nie wyznaczył terminu rozprawy. Ostatnią czynnością Sądu wynikającą z informacji umieszczonych w Portalu Informacyjnym Sądów Powszechnych jest postanowienie z dnia 30 stycznia 2024 r.”.

Skarżący zarzucili też, że na skutek złej organizacji pracy Sądu nie są wyznaczane regularne rozprawy, a od momentu wpływu sprawy 20 czerwca 2024 r.

do Sądu, tj. blisko 1,5 roku, tj. podczas których nie został wyznaczony termin rozprawy apelacyjnej. Taka zwłoka w konsekwencji doprowadziła do naruszenia prawa skarżących do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki.

Uzasadniając żądanie skargi, skarżący podkreślili, że – ich zdaniem – bez wątplenia doszło do naruszenia prawa strony w postaci prawa do rozpoznania sprawy bez zbędnej zwłoki i tym samym żądanie przyznania z tytułu tego naruszenia kwoty po 4000 zł na rzecz każdego z nich oddzielnie jest w pełni uzasadnione.

W piśmie z 3 sierpnia 2026 r. (data prezentaty Sądu Najwyższego), stanowiącym odpowiedź na skargę, Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie zgłosił swój udział w sprawie, wnosząc o oddalenie skargi.

W stanowisku, jakie zaprezentował, w pierwszej kolejności przedstawił przebieg czynności w sprawie, wskazując w końcowej części uwag, że zarządzeniem z dnia 5 lutego 2026 r. wyznaczono termin rozprawy na dzień 6 marca 2026 r., a po przeprowadzeniu rozprawy i jej zamknięciu odroczono ogłoszenie wyroku. Postanowieniem z dnia 1 kwietnia 2026 r. zamkniętą rozprawę otworzono na nowo, a akta sprawy zwrócono Sądowi Okręgowemu w celu rozważenia możliwości sprostowania wydanego wyroku oraz jego uzasadnienia. Po sprostowaniu i zwrocie akt, zarządzeniem z dnia 15 czerwca 2026 r. wyznaczono termin rozprawy apelacyjnej na 21 sierpnia 2026 r., o czym zawiadomiono pełnomocników stron.

W dalszej części swojego stanowiska Prezes Sądu odniósł się do przesłanek oceny przewlekłości postępowania, akcentując brak istnienia jednoznacznych regulacji określających dopuszczalny czas oczekiwania na rozpoznanie sprawy. Zaznaczył również, że każda sprawa wymaga indywidualnej oceny przez sąd, nawiązując przy tym do wynikającej z § 79 ust. 1 Regulamin urzędowania sądów powszechnych zasady rozpoznawania spraw zgodnie z kolejnością wpływu, poza sprawami pilnymi, do których sprawa skarżących nie należy.

Prezes Sądu stwierdził, że nie neguje, iż czas trwania postępowania w sprawie wyniósł łącznie w obu instancjach ponad 5 lat. Podkreślił jednak, że w postępowaniu apelacyjnym zostały podjęte czynności zmierzające do rozpoznania

sprawy i doręczenia odpisu apelacji oraz wyznaczony został kolejny termin rozprawy na dzień 21 sierpnia 2026 r., co – jak zauważył – pozwala na przyjęć, że sprawa zostanie rychło zakończona. Dlatego też – w jego opinii – niezasadny jest wniosek skarżących dotyczący polecenia sądowi prowadzącemu postępowanie podjęcie odpowiednich czynności.

Wreszcie Prezes Sądu przedstawił podejmowane przez ustawodawcę działania legislacyjne oraz podejmowane przez kierownictwo Sądu Apelacyjnego działania zmierzające do zapobiegania przewlekłości postępowania.

Na zakończenie zwrócił jednak uwagę, że istotę prawa do sądu należy wiązać raczej z rzetelnym rozpatrzeniem sprawy, a nie z jej szybkim rozpoznaniem, co – jak przekonywał – nabiera szczególnego znaczenia w kontekście charakteru przedmiotowej sprawy dotyczącej kredytu waloryzowanego do waluty obcej.

Wreszcie Prezes Sądu, oceniając, że skarga skarżących jest niezasadna, stwierdził, że brak jest podstaw do przyznania skarżącym sumy pieniężnej od Skarbu Państwa, ocenił także, że takie żądanie nie zostało uprawdopodobnione, ani tym bardziej uzasadnione.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1725, dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość”) strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania).

W świetle art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość ocenie podlega w szczególności terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Dokonując tej oceny, należy uwzględnić: łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej zawłości sprawy, znaczenie rozstrzygnięcia dla skarżącego, zachowanie się stron, w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

W ustawie o skardze na przewlekłość nie sprecyzowano, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. W judykaturze przyjmuje się, że o przewlekłości postępowania apelacyjnego można mówić z reguły w przypadku beczynności sądu drugiej instancji polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, która trwa co najmniej 12 miesięcy (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; 14 lipca 2016 r., III SPP 55/16; 7 marca 2017 r., III SPP 6/17; 19 października 2017 r., III SPP 42/17; 21 lutego 2018 r., III SPP 3/18; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18; 3 grudnia 2019 r., I NSP 160/19; 28 września 2021 r., I NSP 145/21).

Wskazana wyżej reguła stanowi jedynie ogólnie przyjęty standard orzeczniczy, który może, choć wcale nie musi, znaleźć zastosowanie w określonej sprawie. Sąd Najwyższy zwracał już kilkakrotnie uwagę, że przekroczenie okresu 12 miesięcy trwania postępowania nie oznacza automatycznie wystąpienia stanu przewlekłości, gdyż dla jego stwierdzenia konieczne jest zbadanie wszystkich okoliczności sprawy. Według zaprezentowanego w tym zakresie stanowiska, przy ustalaniu, czy w konkretnym przypadku mamy do czynienia z przewlekłością postępowania, należy brać pod uwagę kryteria określone w art. 2 tej ustawy, m.in. terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19; 6 maja 2020 r., I NSP 34/20; 10 listopada 2020 r., I NSP 142/20; 28 września 2021 r., I NSP 145/21). Wymóg ten uniemożliwia dokonanie oceny przewlekłości postępowania w sposób mechaniczny, obligując tym samym do oceny indywidualnej (zob. postanowienia Sądu

Najwyższego z: 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19; 6 maja 2020 r., I NSP 34/20; 10 listopada 2020 r., I NSP 142/20; 28 września 2021 r., I NSP 145/21).

Z orzecnictwa również wynika, że pojęcie przewlekłości postępowania nie jest bezpośrednio zależne od długości toczącego się procesu i okresu oczekiwania na termin rozstrzygnięcia. Oznacza to, że nie można dokonywać ocen wyłącznie przez pryzmat czasu, jaki upłynął od momentu wniesienia odwołania do momentu wydania prawomocnego rozstrzygnięcia. Przyjmuje się, że przewlekłość jest pojęciem odnoszącym się do konkretnego zdarzenia, które po wnikliwej analizie można uznać – jeśli istnieją ku temu powody – za nadmiernie rozciągnięte w czasie i niezasadnie przedłużające się. Co do zasady więc przewlekłość jest pojęciem względnym i zawsze musi być odnoszona do konkretnych realiów sprawy i przyjętego trybu postępowania. Jedynie nadmierne odstępstwa od czasu koniecznego do wykonania określonych czynności sądowych, prac i procedur mogą być traktowane jako tworzące stan nieuzasadnionej zwłoki (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 lipca 2017 r., III SPP 33/17).

Wreszcie w judykaturze formułuje się tezę, że dla oceny, czy w danej sprawie doszło do przewlekłości postępowania, znaczenie ma nie tylko sam sztywny upływ czasu, ale także wszystkie okoliczności wpływające na przebieg postępowania, w tym sprawność podejmowanych przez sąd czynności oraz postępowanie skarżących. Przewlekłość postępowania może nastąpić zarówno wtedy, gdy sąd nie podejmuje żadnych czynności, jak i wtedy, gdy je podejmuje, ale są one nieprawidłowe i w ich następstwie dochodzi do zwłoki w rozpatrzeniu sprawy (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z: 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15; 12 stycznia 2022 r., I NSP 234/21).

Należy zauważyć, że wspomniane wcześniej ustawowe przesłanki przewlekłości postępowania korespondują z wytycznymi formułowanymi w orzecnictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: „Trybunał”). Zgodnie z nimi, oceniając czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, sąd obok czasu trwania postępowania obowiązany jest wziąć pod uwagę szczególne warunki sprawy, w szczególności stopień jej złożoności, a także zachowanie stron i organów prowadzących sprawę oraz znaczenie materii objętej skargą (zob. wyroki Trybunału z: 21 września 2000 r. w sprawie Wojnowicz przeciwko Polsce, skarga nr

33082/96; 4 kwietnia 2000 r. w sprawie Dewicka przeciwko Polsce skarga nr 38670/97; 26 października 2000 r. w sprawie Sobczyk przeciwko Polsce skarga nr 25693/94; 26 lipca 2001 r. w sprawie Jedamski przeciwko Polsce, skarga nr 29691/96; 14 stycznia 2003 r. w sprawie W.M. przeciwko Polsce, skarga nr 39505/98; zob. też M.A. Nowicki, Europejski Trybunał Praw Człowieka – orzecznictwo, Tom I – Prawo do rzetelnego procesu sądowego, Kraków 2001, s. 46 i n. oraz powołane tam orzecznictwo tego Trybunału). Oznacza to, że standard ochrony prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki ma charakter zindywidualizowany (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19; 6 maja 2020 r., I NSP 34/20; 10 listopada 2020 r., I NSP 142/20; 28 września 2021 r., I NSP 145/21; 14 września 2022 r., I NSP 251/22; 15 listopada 2022 r., I NSP 322/22). Co do zasady przewlekłość zawsze musi być odnoszona do konkretnych realiów sprawy i przyjętego trybu postępowania.

Trzeba również zaakcentować, że skarga na przewlekłość postępowania ma przede wszystkim charakter środka o funkcji prewencyjnej i dyscyplinującej. Jej celem nie jest wyłącznie następcze stwierdzenie naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, lecz przede wszystkim przeciwdziałanie trwającej przewlekłości poprzez wymuszenie nadania sprawie właściwego i sprawnego biegu procesowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2012 r., III SPP 21/2012). Tezę taką wysunął Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 16 listopada 2004 r., III SPP 42/04, podkreślając, że postępowanie wszczęte skargą na przewlekłość nie stanowi samodzielnego postępowania służącego stwierdzeniu przewlekłości i zasądzeniu z tego tytułu odpowiedniej rekompensaty. Podobnie przekonywał w postanowieniu z dnia 8 lipca 2005 r., III SPP 120/05, wskazując konkretnie, że skarga jest instrumentem doraźnej interwencji, służącym usunięciu stanu przewlekłości jeszcze w toku postępowania. Idąc w tym kierunku, Sąd Najwyższy wielokrotnie zaznaczał też, że publicznoprawnym celem ustawy jest stworzenie realnego i skutecznego mechanizmu zapobiegającego przewlekłości postępowania, a więc środka prawnego wymuszającego sprawne rozpoznanie sprawy przez sąd (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2005 r., III SPP 113/04 oraz III SPP 115/04). Z tego punktu widzenia cel skargi zostaje osiągnięty wówczas,

gdy sąd prowadzący postępowanie, w reakcji na jej wniesienie, niezwłocznie podejmuje niezbędne czynności zmierzające do rozpoznania i zakończenia sprawy, zaś całe postępowanie mieści się następnie w granicach rozsądnego terminu, ocenianego z uwzględnieniem charakteru sprawy oraz przeciętnego czasu trwania podobnych postępowań (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2025 r., I NSP 35/25).

Przenosząc powyższe na realia rozpoznawanej sprawy, skład orzekający wskazuje, że na podstawie analizy akt sprawy objętej skargą dokonał następujących ustaleń: postępowanie zostało wszczęte pozwem wniesionym do Sądu Okręgowego w Warszawie 20 kwietnia 2021 r., przeciwko Bank spółce akcyjnej w W., którym skarżący domagali się ustalenia nieważności umowy kredytu hipotecznego waloryzowanego walutą CHF i zapłaty wskazanej kwoty. Wyrokiem z 24 stycznia 2023 r. Sąd Okręgowy w Warszawie uwzględnił żądanie ustalenia oraz częściowo w zakresie roszczenia o zapłatę. Apelację od tego wyroku wniósł pozwany. Akta sprawy wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w Warszawie 20 czerwca 2023 r. W tym samym dniu wylosowano sędziego referenta i zarejestrowano sprawę w repertorium ACa. Postanowieniem z 30 stycznia 2024 r. Sąd Apelacyjny ustalił wartość przedmiotu zaskarżenia oraz wezwano stronę pozwaną do uzupełnienia barków fiskalnych apelacji w terminie tygodnia pod rygorem odrzucenia apelacji. Pozwany 23 lutego 2024 r. zgłosił zarzut zatrzymania. Pismami z 30 kwietnia 2024 r. oraz 16 października 2024 r. skarżący wnieśli o podjęcie czynności w sprawie. Strona pozwana uzupełniła brak fiskalny apelacji 4 grudnia 2024 r. Zarządzeniem z 10 stycznia 2025 r. odpis apelacji doręczono pełnomocnikowi skarżących. W dniu 27 stycznia 2025 r. pełnomocnik skarżących złożył odpowiedź na apelację oraz zawiadomił o wypowiedzeniu pełnomocnictwa i ustanowieniu nowego pełnomocnika w sprawie. Kolejnym pismem z 13 maja 2025 r. skarżący domagali się podjęcia czynności i wyznaczenia terminu rozprawy i ponowili je 17 czerwca 2025 r. Zarządzeniem z 30 czerwca 2025 r. poinformowano pełnomocnika skarżących, że czynności w sprawie są podejmowane według kolejności wpływu do danego referatu. Zarządzeniem z 19 stycznia 2026 r. skierowano sprawę do ponownego przydziału i wylosowano nowego sędziego referenta i sprawę przekazano do VIII Wydziału Cywilnego. Zarządzeniem z 5

lutego 2026 r. wyznaczono termin rozprawy na dzień 6 marca 2026 r., a po przeprowadzeniu rozprawy zamknięto ją, odraczając ogłoszenie wyroku do 1 kwietnia 2026 r. Postanowieniem z 1 kwietnia 2026 r. zamkniętą rozprawę otworzono na nowo, a akta sprawy zwrócono Sądowi Okręgowemu w celu rozważenia możliwości sprostowania wydanego wyroku oraz jego uzasadnienia. Po sprostowaniu wyroku postanowieniem z 2 czerwca 2026 r., akta zwrócono do Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Zarządzeniem z 15 czerwca 2026 r. wyznaczono termin rozprawy apelacyjnej na 21 sierpnia 2026 r. i zawiadomiono pełnomocników stron.

Wobec powyższego, mając na uwadze powołane przepisy i orzecznictwo, Sąd Najwyższy w składzie orzekającym stwierdza, że całościowa ocena analizowanego postępowania toczącego się przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie nie pozwala przyjąć, iż jest ono prowadzone przewlekłe.

Przy dokonywaniu tej oceny Sąd Najwyższy uwzględnił charakter sprawy związanej z umową kredytu hipotecznego indeksowanego do waluty obcej, znaczenie oraz stopień skomplikowania występujących zagadnień prawnych, a także czas oczekiwania w tego typu sprawach na rozstrzygnięcia kwestii prawnych w postępowaniach przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej, jak i Sądem Najwyższym.

Jednocześnie Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że po wniesieniu skargi już 5 lutego 2026 r. została wyznaczona rozprawa na 6 marca 2026 r. na której to zamknięto rozprawę i odroczone wydanie orzeczenia. Wobec dostrzeżonych błędów otwarto rozprawę na nowo, a po sprostowaniu wyroku i zwrocie akt przez Sąd I instancji, Sąd Apelacyjny wyznaczył nowy termin rozprawy apelacyjnej na 21 sierpnia 2026 r.

W związku z tym Sąd Najwyższy, na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość, orzeka jak w sentencji.

[D.Z.]

[r.g.]

Grzegorz Pastuszko

Joanna Lemańska

Paweł Wojciechowski

